

بسم الله الرحمن الرحيم

سوره مبارکه ماعون

استاد ضرابی مهر ماه ۱۳۹۹

جلسه دوم

آیه شریفه: «أَرَأَيْتَ الَّذِي يُكَذِّبُ بِالدِّينِ (۱) - آیا کسی را که [روز] جزا را دروغ می خواند دیدی؟ (۱)»

عنوان: مشاهده حقیقت تکذیب روز جزا

با توجه به نکاتی که قبلاً درباره اولین آیه از هر سوره گفته شد. «أَرَأَيْتَ» (آیا دیدی)، همه آن چیزی است که در این سوره شریفه آمده و آن مطالبه رؤیت و مشاهده چهره حقیقی تکذیب روز جزا است که در قالب استفهام انکاری مطرح شده و مفهومش این است که: «ندیدی آنچه را که می باید ببینی» یا اینکه استفهام توبیخی است و مفهومش این است که «چرا نمی بینی آنچه را که باید ببینی؟»

گر مراقب باشی و بیدار تو هر دمی بینی جزای کار تو

پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود: «أَذْكُرُوا وَقُوفَكُمْ بَيْنَ يَدَيِ اللَّهِ جَلَّ جَلَالُهُ؛ فَإِنَّهُ الْحَكَمُ الْعَدْلُ، وَاسْتَعِدُّوا لِجَوَابِهِ إِذَا سَأَلَكُمْ - لحظه ایستادن در پیشگاه خداوند - جَلَّ جَلَالُهُ - را به یاد آورید، چراکه او حاکم عادل است و خودتان را برای پاسخگویی آماده سازید که از شما می پرسد.» (امالی صدوق، ص ۳۵۴، ح ۴۳۲)

چو بد کردی مباش ایمن ز آفات که واجب شد طبیعت را مکافات

البته بسته به احوال مخاطبین، می تواند مفهوم «أَرَأَيْتَ» متفاوت باشد؛ مثلاً برای آن کس که ادا چنین تکذیبی ندارد، می تواند تذکر و یادآوری باشد؛ مانند کسانی که مصداق راستین این آیه شریفه هستند که می فرماید: «وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَشْرِي

نَفْسُهُ ابْتِغَاءَ مَرْضَاتِ اللَّهِ- و بعضی از مردم از جان خود در راه رضای خدا درگذرند؛ و خدا با چنین بندگان رؤوف و مهربان است(بقره، ۲۰۷)»

یا آنکه مصداق راستین آیه شریفه: «و يُطْعَمُونَ الطَّعَامَ عَلَى حُبِّهِ مِسْكِينًا وَ يَتِيمًا وَ أُسِيرًا- و هم بر دوستی او (یعنی خدا) به فقیر و طفل یتیم و اسیر طعام می‌دهند»(انسان/ ۸) می‌باشند.

بنابراین خداوند هرگز سؤال حقیقی نمی‌پرسد چرا که آگاه به همه امور عالم است

عنوان: شاهین سنجش خوب و بد

آنچه سزاوار است که انسان آن را بخوبی ببیند دو حقیقت است که تا زنده است از دیدار آن بی‌نیاز نمی‌شود و همواره باید چشمانش را برای دیدن آنها باز و بینا نگه دارد، «دیدن راه و چاه یا سعادت و شقاوت» یا بگو دیدن زشت و زیبایی که برابر با دیدن راه رشد و سقوط است. همانگونه که انسان برای تشخیص نشاط و سلامت و توانمندی و رشد و نمو جسمش از طبیعت و ساختار خلقت خود کمک می‌گیرد و آن را میزان سنجش اشیاء مفید و مضرّ به حال خود قرار می‌دهد، برای تشخیص نشاط و سلامت و توانمندی جان و روحش نیز باید فطرت الهی را، میزان سنجش زیبایی و زشتی، درستی و نادرستی روش‌ها، منش‌ها و بینش‌های خود قرار دهد همان‌هایی که برابر با حیات یا مرگ زندگی فردی و اجتماعی اوست.

پیامبر صلی الله علیه و آله : «إِنَّ الْعَدْلَ مِيزَانُ اللَّهِ تَعَالَى فِي الْأَرْضِ ، فَمَنْ أَخَذَهُ قَادَهُ إِلَى الْجَنَّةِ وَ مَنْ تَرَكَهُ سَاقَهُ إِلَى النَّارِ - عدالت، ترازوی خدای متعال در زمین است. هر کس آن را به کار گیرد، به خاطر آن، به بهشت می‌رود و هرکس آن را رها کند، به جهنم رانده می‌شود.» (مستدرک الوسائل، ج ۱۱، ص ۳۱۷، ح ۱۳۱۴۵)

حشر تو بر صورت اعمال تست هر چه بینی نیک و بد احوال تست

(شاهین در ترازو آن دو لبه ای است که باید به موازات هم قرار گیرد . غیر از دو کفه ترازو است. به آن شاخص هم گفته می‌شود . در اینجا به معنای ملاک است.)

عنوان: پنجره‌ای برای مشاهده دلها

مشاهده حقیقت تکذیب، غیر از دانستن و فهمیدن آن است. خداوند چنین چشمی را به ما داده است که اکنون مطالبه دیدن می‌کند. مشاهده حقیقت تکذیب در آخرین آیه از این سوره شریفه (یمنعون الماعون) را باید در چهره آن کسی دید که با عمل خود (ممانعت از دادن اموال در راه خدا)، تکذیب روز جزا را نشان می‌دهد. عمل ما پرده از چهره باورهای حقیقی ما برمی‌دارد، یعنی از دریچه اعمال می‌شود نگاهی به درون دلها انداخت و چهره باور یا تکذیب روز جزا را دید، می‌توان دید که چگونه یکی مهربان و زیبا و دیگری زشت و بی‌رحم است.

شرح این در آینه اعمال جو که نیابی فهم این از گفت و گو

مولا علی (ع) می‌فرماید: «الاعمال ثمار النِّیَّات - اعمال ثمر و نتیجه نِیَّات است» (غرر الحکم و درر الکلم، ج ۱، ص ۷۹)

عنوان: چرا تصدیق کفر و پاداش الهی تا این اندازه اهمیت دارد؟

از یک جهت پاداش و کفر در قرآن کریم غایت آفرینش شمرده شده است و می‌توان گفت بخاطر اینکه اساس آفرینش بر پایه عدل است.

رسول خدا(ص) می‌فرماید: «بِالْعَدْلِ قَامَتِ السَّمَوَاتُ وَ الْأَرْضُ - آسمان ها و زمین با عدالت بر پاست.» (عوالی اللالی، ج ۴، ص ۱۰۳)

در قرآن می‌خوانیم که خدای متعال می‌فرماید «أَمْ نَجْعَلُ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَ عَمِلُوا الصَّالِحَاتِ كَالْمُفْسِدِينَ فِي الْأَرْضِ أَمْ نَجْعَلُ الْمُتَّقِينَ كَالْفُجَّارِ - آیا ما آنان را که ایمان آورده و به اعمال نیکو پرداختند مانند مردم (بی ایمان) مفسد در زمین قرار می‌دهیم؟ یا مردمان با تقوا و خداترس را مانند فاسقان بدکار قرار می‌دهیم (و مانند آنان جزا خواهیم داد)» (ص/۲۸)

بد میکنی و نیک طمع می داری	همه بد باشد سزای بدکاری
با اینکه خداوند کریم است و رحیم	گندم ندهد بار، چو جو میکاری

و قرآن می فرماید: «وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ لِيَجْزِيَ الَّذِينَ أَسَاءُوا بِمَا عَمِلُوا وَيَجْزِيَ الَّذِينَ أَحْسَنُوا بِالْحُسْنَى - برای خدا است آنچه در آسمان ها و آنچه در زمین است تا بدکاران را به خاطر اعمال بدشان کیفر دهد و نیکوکاران را در برابر نیکی شان پاداش دهد.» (نجم/ ۳۱)

هنوز پرده ز اعمال بر نداشته اند	نعوذ بالله اگر پای امتحان برویم
دو روز عمر تمتع نمی دهد بر خیز	که همچون خضر پی عمر جاودان برویم